

Ellun Kanat X Keski-Suomen Tulevaisuusfoorumi

27.11.2024

© Ellun Kanat

Taru Tujunen

Mitä ihmettä Suomessa tapahtuu?

Ravisteluhetki tulevaan

Taru Tujunen
27.11.2024

Väitän:

*Suomi on siirtymässä uudenlaisten sisäisten **konfliktien** aikaan ja näiden konfliktien ratkaisu vaatii täysin uudenlaista ajattelua, tekemistä ja kulttuuria suomalaisessa yhteiskunnassa.*

Konflikti?

A close-up photograph of two reindeer with large, dark antlers. They are facing each other, and their antlers are locked together in a physical struggle, illustrating the concept of conflict.

Konflikti käsitetään usein yksinomaan negatiivisena asiana. Ja voi se joskus olla sitäkin. Mutta konfliktit paljastavat usein myös sen, että olemme jonkin poikkeuksellisen merkityksellisen asian ääressä.

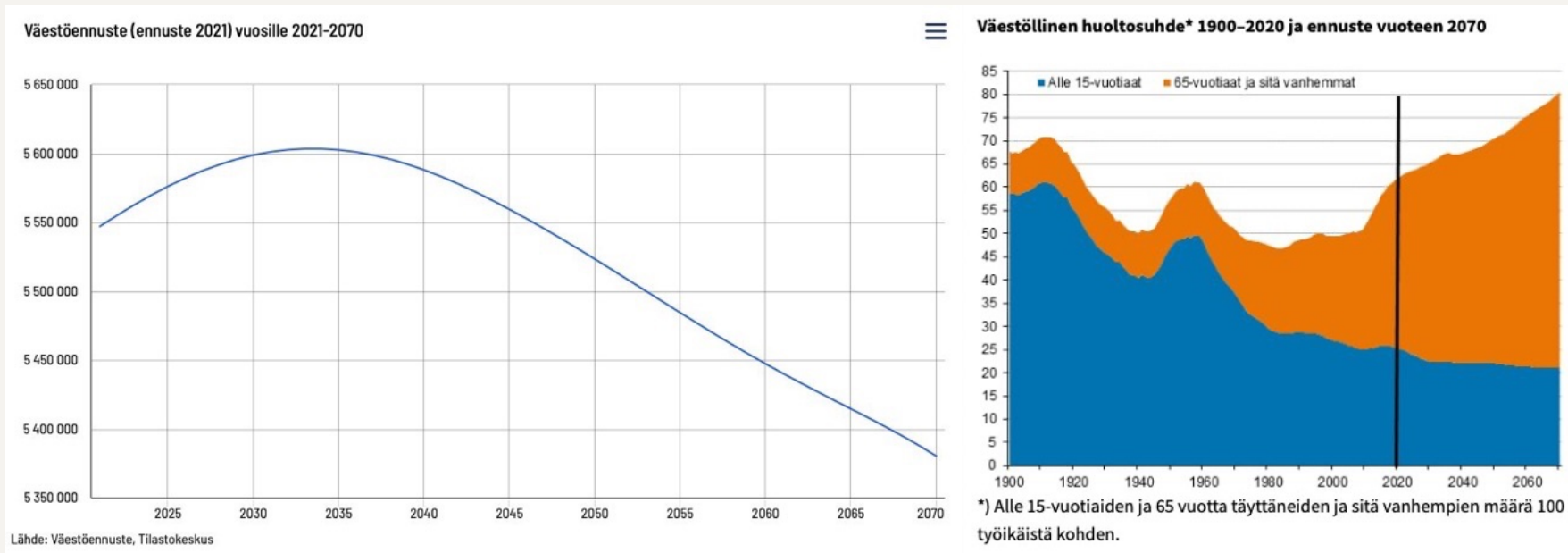
A close-up portrait of a woman with blonde hair, wearing a dark blue steampunk-style hat with gold-rimmed goggles perched on top. She has white lace gloves on her hands, with one hand raised to her forehead. Her face is adorned with gold glitter and small black geometric patterns around her eyes. She has bright red lipstick and is looking upwards and to the right with a thoughtful expression. The background is dark and out of focus.

*Katsotaanpas siis mitä
merkityksellistä täällä oikein
tapahtuu.*

Väestö vähenee ja vanhenee

Työkäisen väestön (15–64-vuotiaat) määrä kääntyi laskuun vuonna 2009

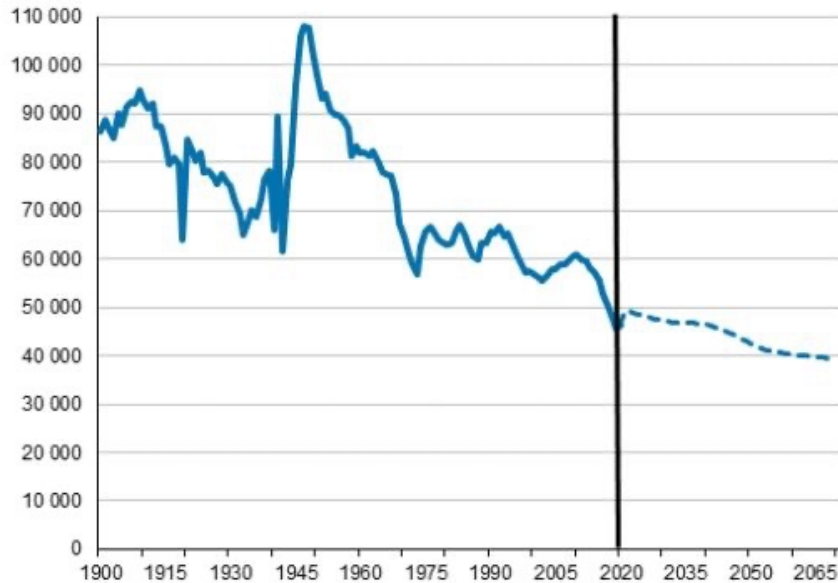

Lähde: Tilastokeskuksen vuoden 2021 väestöennuste

Ikäluokat superpieniä

Elävänä syntyneiden määrä Suomessa 1900–2020 ja ennuste vuoteen 2070

Lähde: Tilastokeskus, väestöennuste 2021

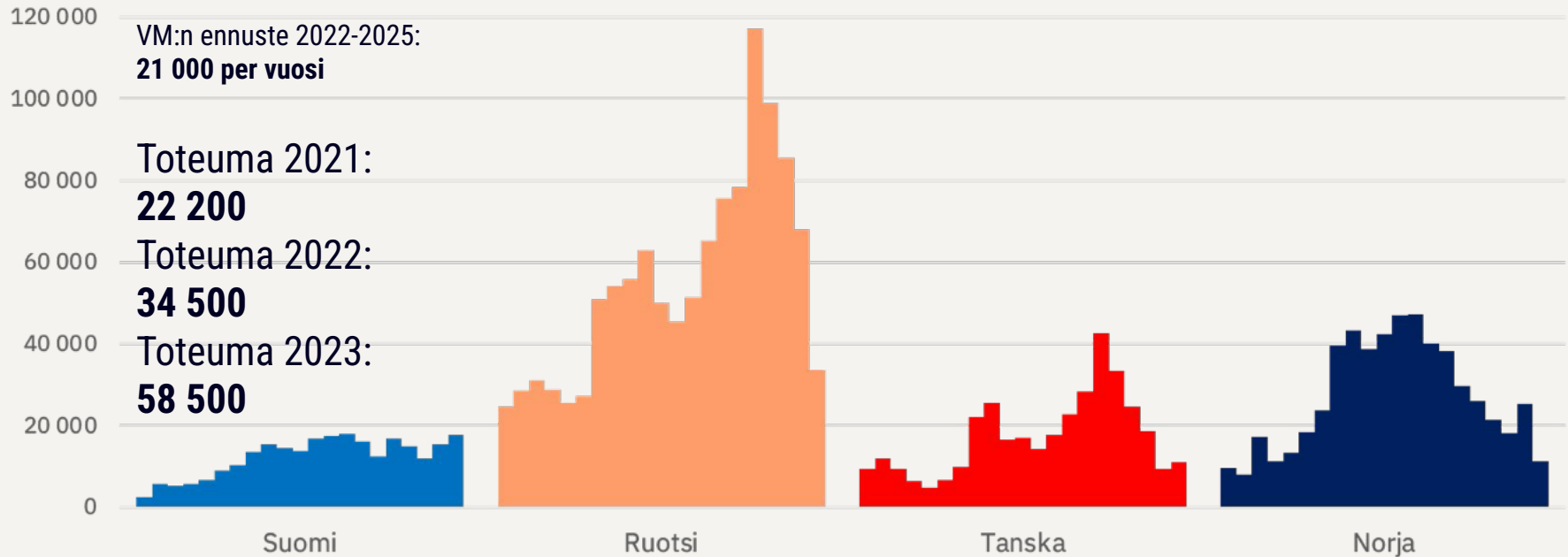
Lapsimäärä laskee Suomessa seuraavien sukupolvien aikana jo alle 40 000:een.

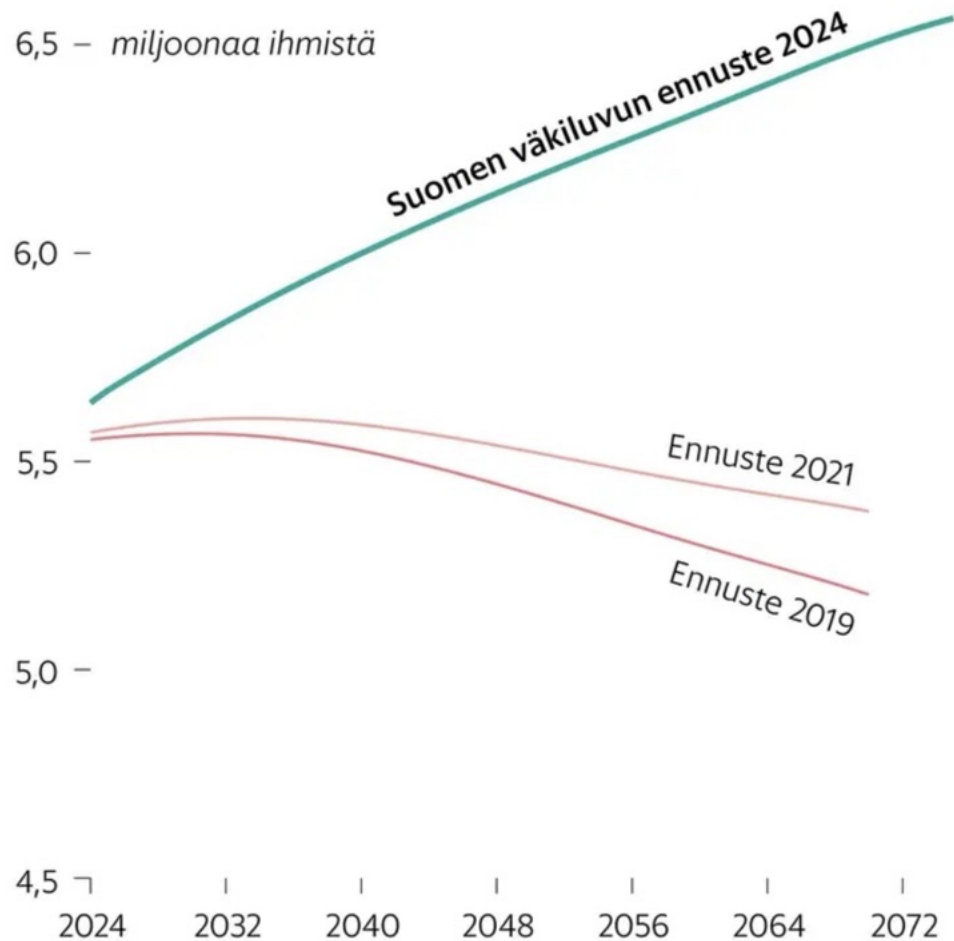
Maahanmuutto pientä, vaikka kasvaa

Nettomaahanmuutto eri Pohjoismaissa vuosina 2000-2020

Lähde: Nordic Statistics

Lähde: Tilastokeskus Kuva: Tuija Kivimäki / HS

Jos kaikki
vuodet olisivat
kuin vuosi
2023...

Kolmen kerroksen Suomi

01 Etelän kasvukolmio

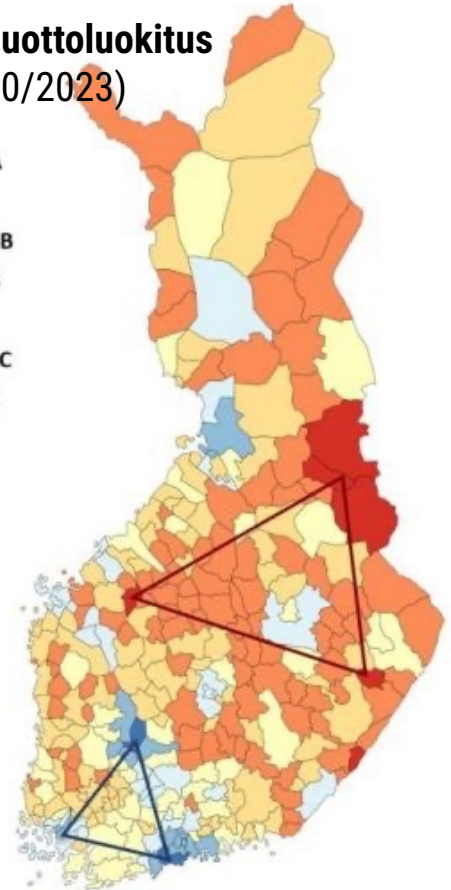
02 Teollistuva Länsi-Suomi

03 Kurjistuva Itä-Suomi

Valtaosa vihreän siirtymän uusista 225 miljardin euron teollisuusinvestoinneista keskittyy Länsi-Suomeen.

Asuntoluottoluokitus Hypo (10/2023)

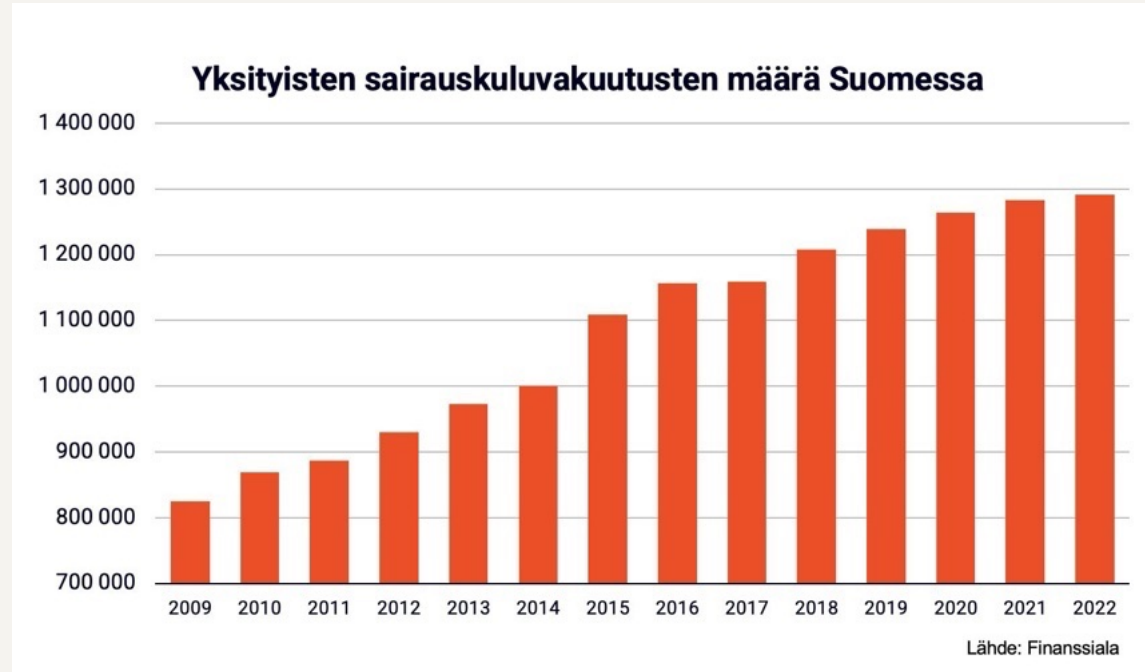
3	AA
18	A
29	BBB
50	BB
88	B
99	CCC
6	CC

Luottamus hyvinvointivaltioon murenee

Kolme neljästä suomalaisesta uskoo, että nykyisen kaltaiseen hyvinvointivaltioon ei ole enää tulevaisuudessa varaa, vaan palveluita ja etuuksia joudutaan karsimaan (HS 29.12.2022).

On Suomesta tulossa semivointivaltio, jossa on *Potemkin*-palvelut?

Entistä vähemmän rahaa,
entistä vähemmän palveluita

Yhä enemmän
regulaatiota,
yhä enemmän
portinvartijoita

Palveluihin pääsevät tai tukea saavat vain
sinnikkäimmät yksilöt sekä sellaiset ryhmät,
jotka pystyvät pitämään asiastaan meteliä

Konflikti 1

Väestö ikääntyy ja vähenee. Suomeen muuttaa uusia tulijoita työn perässä. Alueellinen kehitys eriytyy.

Kaupunki-Suomen ja jälkeen jäävien seutujen välille syntyy konflikteja. Sukupolvet taas ovat konfliktissa siitä, miten niukkuutta jaetaan. Jännitteet kiteytyvät peruspalveluiden saamiseen.

Naisten ja miesten välinen arvokuilu levenee

Kuulia selittää koulutuksellisen epätasa-arvon kasvaminen: länsimaissa naiset ovat merkittävästi miehiä koulutetuimpia. Näkemuserot ja erilaiset odotukset tulevaisuudesta eivät todennäköisesti lisää syntyvyyttä.

Etelä-Korean hedelmällisyysluku on maailman alhaisin (0,72 synnytystä naista kohden).

A wide ideology gap is opening up between young men and women in countries across the world

Political ideology of 18-29s (% liberal minus % conservative), by sex

Sources: Daniel Cox, Survey Center on American Life; Gallup Poll Social Series; FT analysis of General Social Surveys of Korea, Germany & US and the British Election Study. US data is respondent's stated ideology. Other countries show support for liberal and conservative parties

All figures are adjusted for time trend in the overall population

FT graphic: John Burn-Murdoch / @burnmurdoch

© FT

Alhainen syntyvyys taas lisää maahanmuuton merkitystä (tai tuottavuuden kasvua), jos elintasosta ei haluta tinkiä. Maahanmuuton lisääminen taas lisää jännitteitä yhteiskunnissa.

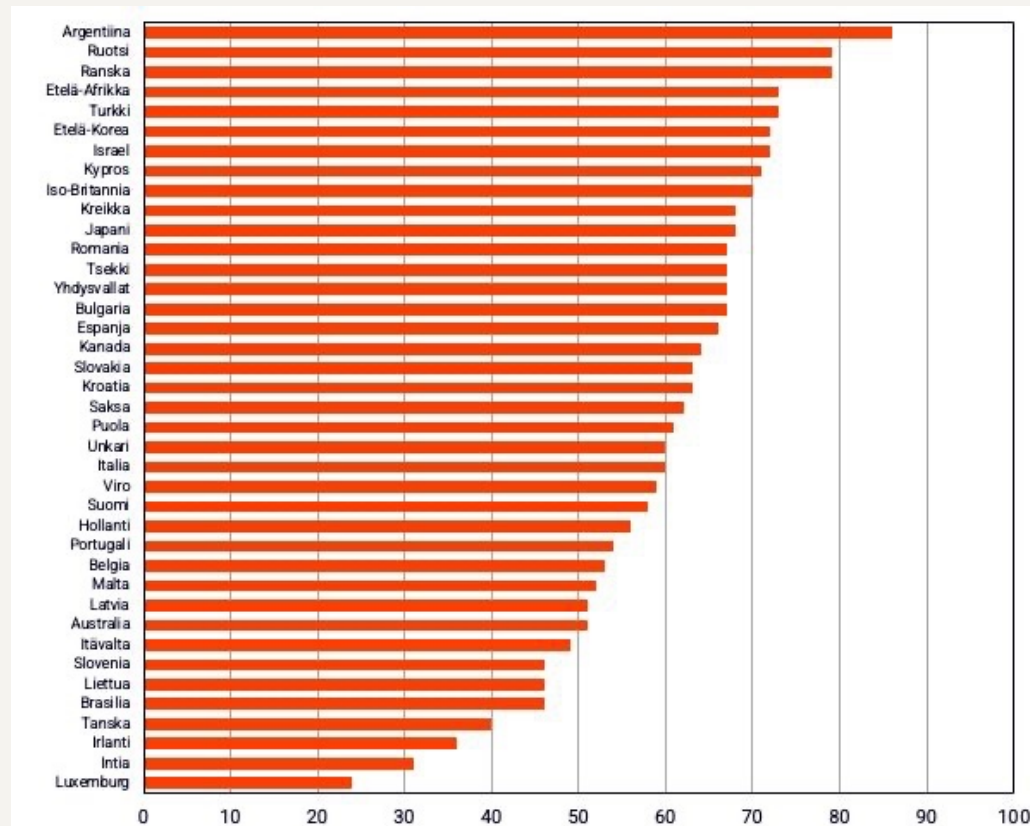
Tyytymättömyys nykymenoon nostaa valtaan uusia voimia

Kyselyissä vastaajilta on kysytty, ovatko asiat omassa maassa menossa hyvään vai huonoon suuntaan.

Tutkimusten välillä on eroja eivätkä tulokset ole yhteismitallisia. Eurobarometrin tuloksissa mukana olleet EOS-vastaukset on siivottu pois. Eurobarometrissa on hyväksytty myös spontaani vastaus "ei kumpaankaan".

Asiat ovat yleisesti ottaen menossa huonoon suuntaan maassani, %

Eurobarometrit (12/2023), Ipsos Global Survey (10-12/2023)

Vanha valta? Uusi valta? Populistinen valta?

Politiikkaan on syntynyt uusia jakolinjoja, jotka paitsi ottavat mittaa toisistaan, myös muuttavat perinteisen päätöksenteon rakennetta.

KUVA Andrew Martin

Vanha valta

Uusi valta

Populistinen valta

Konflikti 2

Tyytymättömyys nykymenoon on monissa yhteiskunnissa korkealla. Uudet koalitiot saavat vaaleissa valtaa. Perinteistä vanhaa valtaa haastaa konflikteja lietsova, populistinen valta. Uusi valta näkyy ja kuuluu paitsi somessa, myös kaduilla.

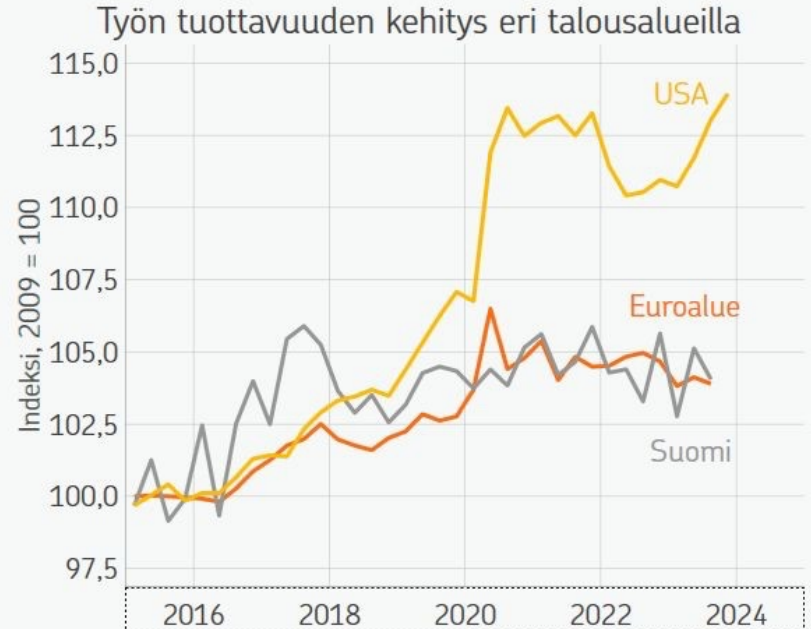
Suuri yleisö seuraa politiikan peliä omista kuplistaan - pöyristyen kohuista, hurraten ja kannustaen. Polarisaatio ja populismi tekevät perinteiset (poliittiset) kompromissit erittäin hankaliksi, jopa mahdottomiksi.

Talous ei kasva

Poikkeuksen muodostaa Yhdysvallat, jossa tuottavuus on saatu kasvuun.

Lisäksi maahanmuutto vauhdittaa Yhdysvaltain tulevaa kasvua.

Lähde: Macrobond, ECB, BLS, OP

Lähde: OP

Alijäämät ovat valtavat

Orpon hallitusohjelmassa on sovittu 4,195 miljardin euron sopeutustoimista sekä työllisyystoimista, jotka vahvistavat julkista taloutta yhteensä 1,850 miljardilla eurolla.

Lisäksi kevään 2024 kehysriihessä sovittiin 1,6 miljardin euron lisäsäästöistä, sekä 1,4 miljardin euron veronkorotuksista.

Valtiovarainministeriön arvio budjettitalouden tasapainosta vuosina 2024—2028, mrd. euroa, käyvin hinnoin

	TA 2024	2025	2026	2028	2028
Budjettitalouden arvioidut tulot yhteensä ¹	76,4	76,6	79,3	81,4	83,3
Budjettitalouden arvioidut menot yhteensä, käyvin hinnoin ²	87,9	89,5	90,8	91,8	93,3
Arvio budjettitalouden tasapainosta	-11,4	-12,9	-11,5	-10,4	-10,0
Valtionvelka suhteessa BKT:hen, %	58	60	61	62	63

Työmarkkinoilla syntyy tulevaisuudessa yhä suurempia jännitteitä:

01

Järjestäytyneet julkiset alat

Järjestäytymisaste julkisella sektorilla on pysynyt ja pysynee korkeana. Ne tulevat olemaan järjestäytyneen sopimisen piirissä. Jos laki vientialojen palkkatatosta hyväksytään, julkisten alojen voi olla vaikea käyttää hyväksi korkeaa järjestäytymisastettaan, koska lakkoilemalla ei voisi saada valtakunnansovittelijalta vientialojen tasoa ylittävää palkankorotusta. Säästöt, tekoäly ja tuottavuuden parantamisen vaatimus luovat jännitteitä työpaikoille.

02

Paikallisen sopimisen alat

Järjestäytymisasteen laskun myötä liittojen solmimat yleissitovat työehtosopimukset muuttuvat normaalisitoviksi ja paikallinen sopiminen yleistyy. Moni yritys pysyy kuitenkin järjestäytyneen sopimisen piirissä, koska niillä ei ole kykyä tai halua lähteä paikalliseen sopimiseen. Jos työntekijäliitot haluavat pysyä mukana neuvottelutoiminnassa, ne solmivat Paperiliiton mallin mukaisia toistaiseksi voimassa olevia sopimuksia. Menestyvät, mutta työvoimapulasta kärsivät yritykset alkavat kilpailla palkalla. Taantuvilla aloilla taas turvaudutaan joustoihin - palkka voi laskea, jotta työpaikka pysyisi.

03

Uudet työnteon muodot

Tekoälyn kehitys mahdollistaa uudenlaisia työtekemisen muotoja ja nähtävissä on mahdollisuus, että tekoälystä voisi tulla pomo myös ihmistyöntekijöille. Uuden työnteon muodot yleistyvät ja monipuolistuvat, kehitys näkyy ennen kaikkea palvelualojen piirissä olevan työn lisääntymisessä. Samalla vaatimukset sosiaaliturvan uudistamisesta lisääntyvät. Tekoälyn mahdollisuuksiin tarttuvat osaajat pystyvät lisäämään tuottavuuttaan ja heillä on mahdollisuus lunastaa näin syntyvä lisäarvo suurimmaksi osaksi itselleen.

Maailmalla tekoäly on puheenaihe, Suomessa ei niinkään...

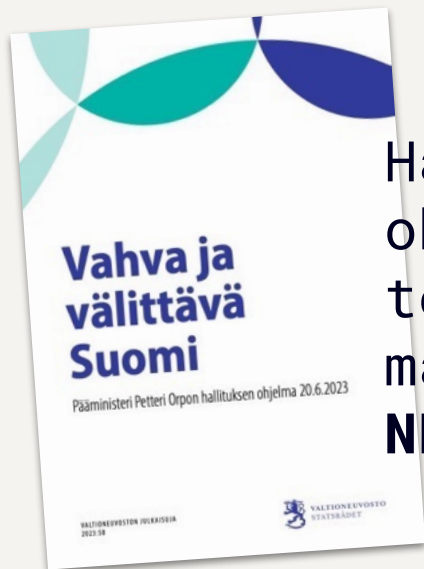
The Economist 21.9.2023

ChatGPT mania may be cooling, but a serious new industry is taking shape

Gartner

By 2033, AI solutions will result in more than half a billion net-new human jobs.

Hallitus-
ohjelmassa
tekoäly
mainitaan
NELJÄ kertaa

New York Times 10.9.2023

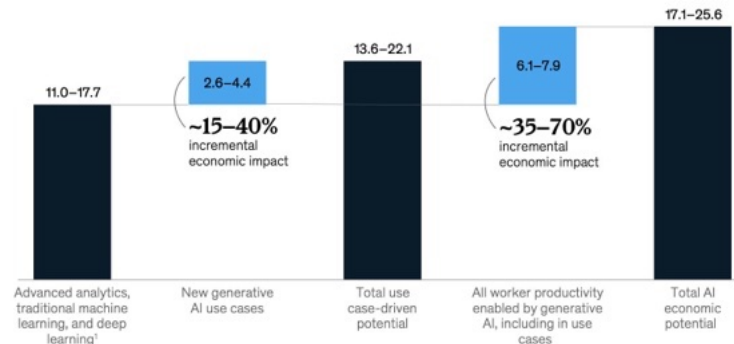
An A.I. Leader Urges Regulation and a Rethink

The entrepreneur Mustafa Suleyman's new book calls for lawmakers to seize the opportunities and mitigate the potentially catastrophic risks of artificial intelligence.

McKinsey 14.6.2023

Generative AI could create additional value potential above what could be unlocked by other AI and analytics.

AI's potential impact on the global economy, \$ trillion

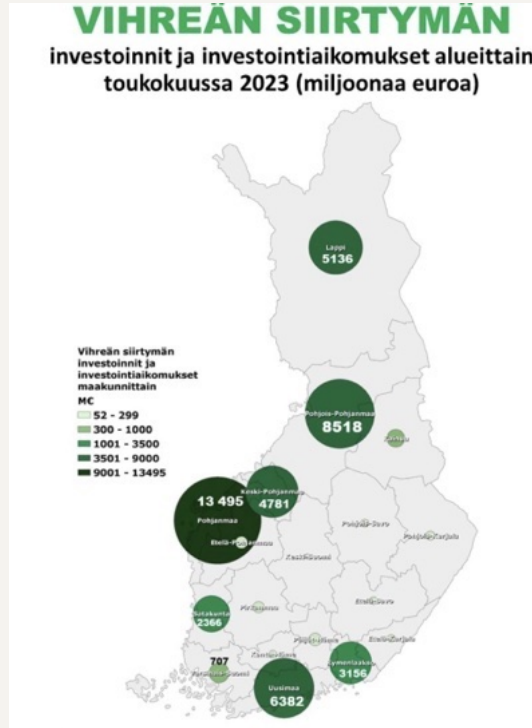

Konflikti 3

Talous kasvaa hitaasti. Raha on tiukassa. Teknologia muuttaa työtä ja taitoja. Suomessa on työvoimasta silti pulaa. Osaamisen päivittämiselle on kipeästi kysyntää.

Onnistummeko saamaan Suomen jälleen kasvu-uralle? Ajatuuko suomalainen työmarkkinajärjestelmä syvemmälle konfliktiin järjestäytymisasteiden jatkaessa laskuaan ja uusien toimintamallien vallatessa alaa?

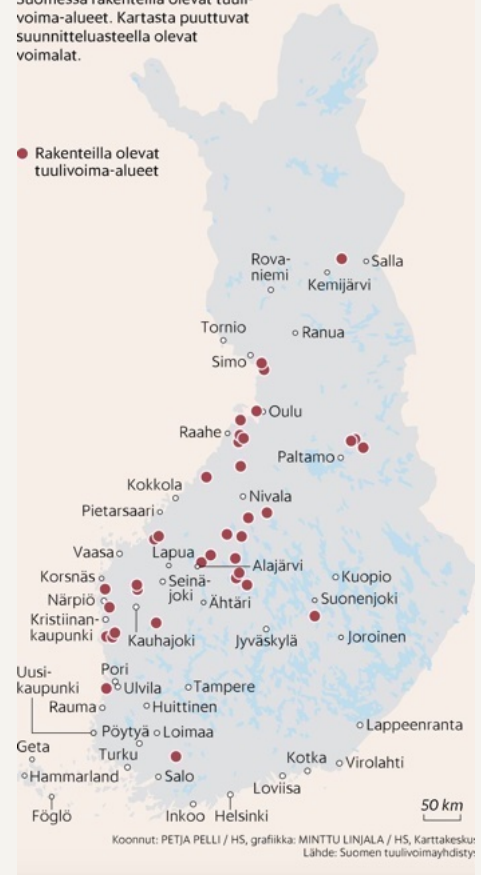
Vihreän siirtymän investoinnit keskittyvät

EK - vihreiden investointien dataikkuna2023

Tuulivoimarakentaminen keskittyy länteen

Suomessa rakenteilla olevat tuulivoima-alueet. Kartasta puuttuvat suunnitteluasteella olevat voimalat.

HS 29.8.2023

Vihreän siirtymän konfliktit

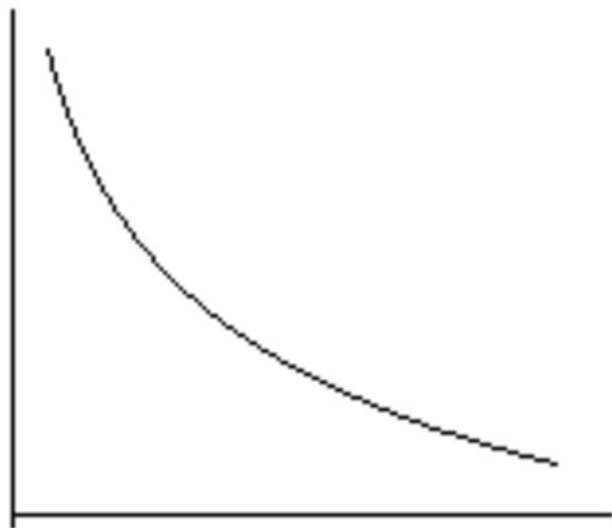
- Toisin kuin “perinteisissä” ympäristökonflikteissa, vihreän siirtymän konflikteissa kestävyuden eri ulottuvuudet ristiriidassa keskenään (ilmasto vs. ympäristö/ luontokato)
- Vihreä siirtymä vaikuttaa perinteisiin jakolinjoihin ja synnyttää uusia: Pääoman ja työvoiman välinen jännite vaatimus oikeudenmukaisesta siirtymästä.
- Maantieteelliset jakolinjat korostuvat entisestään (yleinen etu vs. paikalliset vaikutukset).

Konflikti 4

Vihreä siirtymä ei ole vain teknologinen siirtymä (fossiilisista uusiutuviin ja vetytalouteen) vaan yhteiskunnallinen ja poliittinen muutosprosessi.

Kuten muutkin yhteiskunnalliset muutokset, se muuttaa valta-asetelmia, siirtää resursseja, synnyttää jakolinjoja 'voittajiin ja häviäjiin'. Konflikteja voi syntyä, vaikka siirtymä lisäisi yhteistä hyvää.

kunnollista

ennen

nytten

**Ennen oli
kunnollista?**

*Maailma ei ole muuttunut
huonommaksi.*

Mutta siitä on tullut erilainen.

KUVA StockSnap

Tähän totuimme Suomessa:

Ihan kohtuullisesti väkeä, myös nuorta

Monokulttuurinen

Perheiden Suomi

Polarisaatio, kärjistyksen

Maakuntien Suomi

Puolueeton rauhanvälityksen Suomi

Konsensus, hyvät veljet ja kabinettivalta

Hyvinvointivaltio

Murheellisten laulujen maa

Tätä opettelemme nyt:

Vähän väkeä, enimmäkseen vanhaa

Monikulttuurinen

Sinkkunaisten ja yksinäisten miesten Suomi

Yhä pienemmät kuplat, suurempi hajaannus

Etelään ja länteen kallistuva kaupunki-Suomi

Naton etulinjan varustautuva Suomi

Blokit, teknologia(iso)veljet ja populistinen valta

Semivointivaltio

Maailman onnellisin maa

**“Tulevaisuus
syntyy
aikomuksista”**

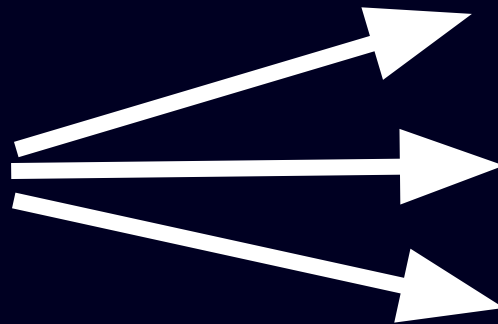

Sillä tulevaisuus on sekä...

Vääjäämätön.

Muutokset, jotka tapahtuvat joka tapauksessa.

Vaikutettavissa.

Muutokset, joihin voimme itse vaikuttaa.

**Monimuotoisuus Suomessa
on vääjäämätöntä.**

**Koska se on ja on aina ollut
täällä.**

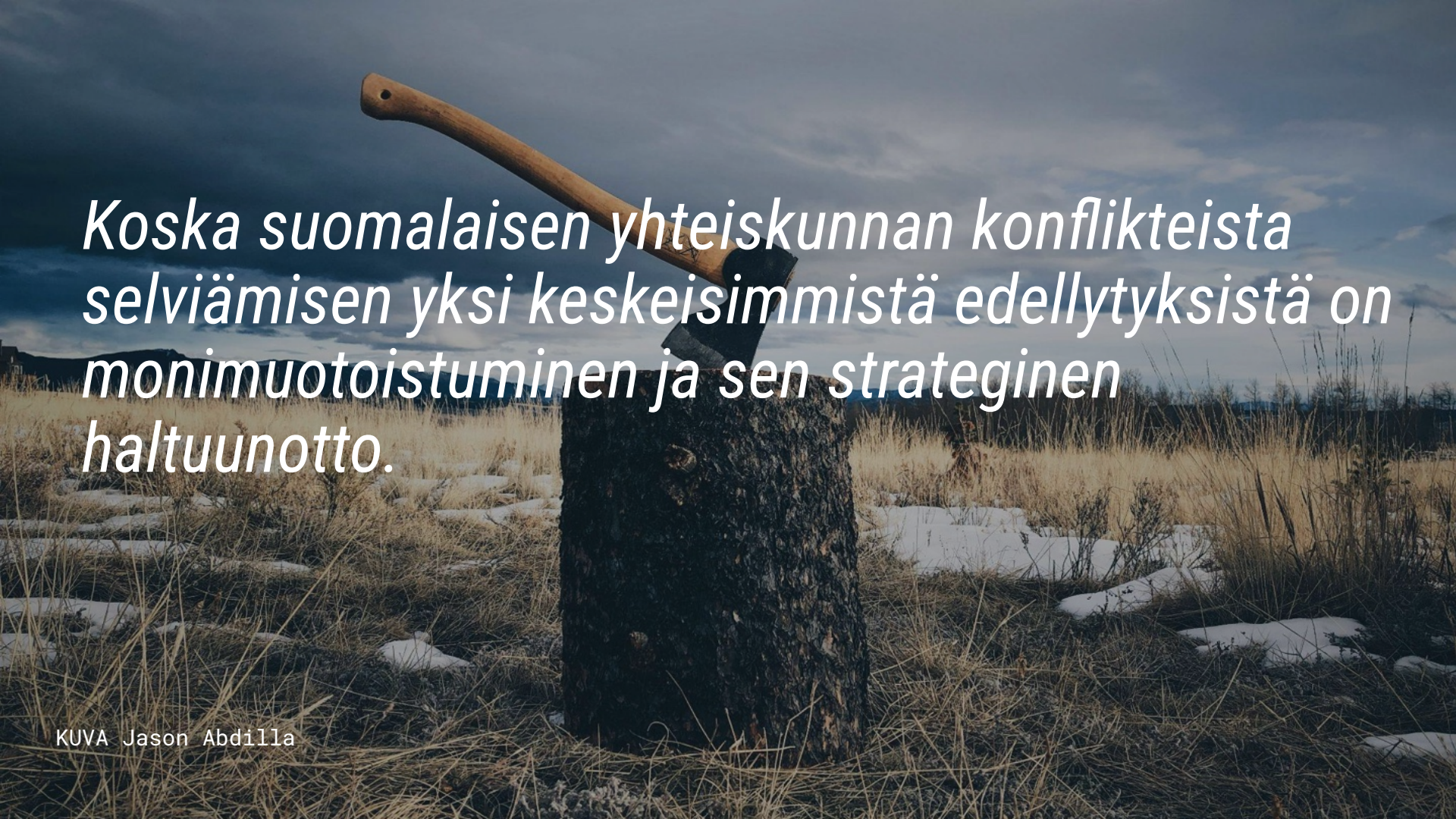
Esimerkiksi

- Suomi on aina ollut alueellisesti monimuotoinen.
 - a. Pohjoinen vrs. etelä.
 - b. Kaupungit vrs. maaseutu.
 - c. Saaristo vrs. sisämaa
- Suomen suurimmat ikäluokat ovat milleniaalit, eivät sodan jälkeen syntyneet. Työelämässä rinnakkain kulkevat tällä hetkellä boomerit, X:t, Y:t ja Z:t. Ja ihan kohta alfatkin.
- Suomessa puhutaan tällä hetkellä n. 400 eri kieltä.
 - a. Esim. Supercellillä työskentelee 40+ kansallisuutta. Yhtiön työkieli on englanti.
 - b. Espoon kaupungin väestöstä 20% on ulkomaalaistaustaisia.

**Monimuotoistuuko Suomi
entisestään?**

Kyllä.

Koska suomalaisen yhteiskunnan konflikteista selviämisen yksi keskeisimmistä edellytyksistä on monimuotoistuminen ja sen strateginen haltuunotto.

**Kannattaa siis keskittyä
niihin vaikutettavissa
oleviin muutoksiin.**

Mistä on monimuotoistuvan toimintaympäristön haltuunotto tehty?

*Se on tehty strategista ymmärryksen lisäämisestä,
organisaatioiden valmiuksien parantamista, taitojen ja
toimintatapojen uudistamisesta, tavoitteisiin sitoutumisesta,
niiden mittaamisesta sekä johdonmukaisesta johtamisesta.*

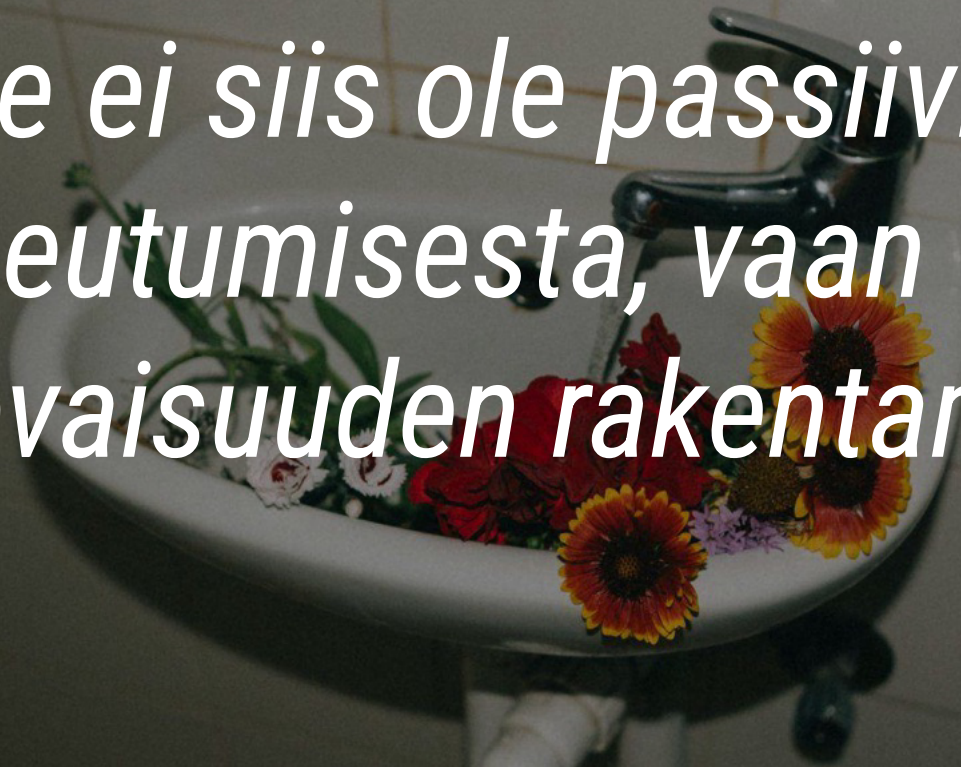
Lisäksi tarvitaan ripaus uteliaisuutta sekä halua oppia uutta.

Käytännössä

- **Asenne ja kulttuuri**
 - a. Miten suhtaudumme erilaisuuteen?
 - b. Miten rakennamme osallistavaa kulttuuria?
 - c. Miten edistämme suvaitsevaisuutta ja estämme syrjintää?
- **Rakenteet ja käytännöt**
 - a. Kielitaitovaatimukset.
 - b. Koulutus- ja perehdytysjärjestelmien uudistaminen.
 - c. Rekrytointiprosessien kehittäminen ja urapolkujen aktiivienn rakentaminen.
- **Osaminen ja valmiudet.**
 - a. Johtaminen ja monimuotoisuustaidot.
 - b. Osallisuuden vahvistaminen.
 - c. Verkostojen rakentaminen.

*Kyse ei siis ole passiivisesta
sopeutumisesta, vaan aktiivisesta
tulevaisuuden rakentamisesta!*

Ja jos haluamme onnistua tässä, meidän on muistettava, että monimuotoisuuden virittäminen kilpailueduksi ei ole vain teknologinen tai yhteiskunnallinen muutosprosessi.

Se on myös inhimillinen muutosprosessi.

*“Ne jotka katsovat vain
menneisyyteen tai nykyhetkeen,
jäävät varmasti tulevaisuudesta
paitsi.”*

- John F. Kennedy

KUVA Sara Juggernaut

Kiitos!